

«Do what you want, and stick to it!»

Norske billedkunstnere med tekstil som media og veven som verktøy

Runa Boger

Tekstilkunstens betydning og status forandrer seg over tid. Vi ser i dag en oppblomstring av det tekstile uttrykket innen samtidskunsten. Norge har et stort antall profesjonelle billedkunstnere som arbeider innen det tekstile mediet. Det er et rikt mangfold, ikke sjelden er det en sterk feministisk drivkraft knyttet til valg av kunstart.ⁱ Med pågående undersøkelse av tema, teknikk og materiale opprettholdes et sterkt engasjement utfra den konteksten man lever i. Arbeidsprosesser og kunstens mange abstraksjonsnivåer utvikler seg og forandrer seg sett i forhold til samfunn og kultur.

I Norge startet den moderne tekstilkunsten på 1960-70 tallet inspirerte av «den polske bølgen». Dette var en viktig periode for anerkjennelsen av tekstilkunst som en del av samtidskunsten. Og det skjedde på samme tid som kvinnefrigjøring og feminisme banet vei for kvinnelige kunstnere. Polen var et kraftsenter for den avantgardistiske kunsten som kom fra Øst-Europa. Polske Magdalena Abakanowicz (1930 -2017) hadde flere utstillinger i Norge. Påvirkningen fra utenlandske trender fikk betydning, men først og fremst ble Abakanowicz et forbilde for kvinnelige kunstnere fordi hun markerte en ny og fri holdning til en tradisjonsrik kunstart. Hun sprenget rammene for hva som var kvinnes arbeidsområde innen kunstfeltet og hun satte en standard for det å være kunstner. På samme tid skjedde det en nyskaping innen den norske vevetradisjonen som fikk faglig og varig innflytelse og betydning. To vevere som markerte seg var Hanna Ryggen (1894-1970) med ekspressive og samfunnskritiske ytringer i veven. Synnøve Anker Aurdal (1908-2000) ble sentral innen det moderne abstrakte billedspråket.

I denne presentasjonen har jeg fokusert på kunstnere som er aktuelle på utstillingsfronten her og nå. De er alle innovative i bruk av mediet og de har en sterk uttrykkskraft. Kunstnerne har et variert kunstnerisk formspråk og tematisk beveger de seg i ulike felt. Felles for alle er at de har vevstolen som verktøy enten oppstadvevⁱⁱ eller flatvev og de farger garnet selv.

Marianne Magnus (1943)

Den klassiske veveren. Billedvevteknikken på sitt beste. Det stødige, perfekte håndverket kombinert med stor kunnskap om materiale og farger og med en sterk kunstnerisk nerve. Fascinasjon for ornamenter inngår som et formalt bildelement i de abstrakte komposisjoner. Magnus har utviklet et selvstendig billedspråk der ornament og tegning bidrar til å fremheve og markere den dynamiske fremstillingen.

Det karakteristisk for hennes billedspråk er bevegelse og rytme og illusjon av dybde. Ornamenter og gjentakelser danner utgangspunkt for mønsterdannelse og tema i de vevde tekstilene. Magnus er inspirert av mønsterornamentikken i keramiske fliser i arkitektur fra

sydlige strøk. Fine mønstre i små størrelser bearbejdes, forstørres og tegnes i stort format som utkast til billedtepperⁱⁱⁱ

Den intense fargebruken forutsetter bruk av kvalitetsmateriale. Magnus bruker ull i både renning og innslag. Ull fra spælsau^{iv} gir lange glansfulle fibre som ved spinning også får en blank karakter. Ved nøyaktig bruk av garn, teknikk, farge og ikke minst nyansering i koloritten skapes en tilsynelatende metallisk og blank overflate. Stiliserte geometriske former gjentas og gir illusjon av dybde og bevegelse i rom. Det er denne bevegelsen som gir meg assosiasjoner til 1900-tallets futurisme, fremtidsrettet kunst hvor fart og teknologi var sentrale temaer. I de siste arbeidene beveger hun seg mot et mer kubistisk uttrykk der motivet er brutt opp i enkeltformer, samtidig som de beveger seg rundt i komposisjonen.

Kristin Sæterdal (1963)

Sæterdal arbeider også med billedvev uført i gobelinteknikk (flamskvev). Hun har en varierende motivkrets ofte hentet fra populærkulturen, Sciences fiction og tegneserier. Hun tematiserer den teknologiske utviklingen og stiller spørsmål ved forholdet mennesker har til teknologi. Selve tegningen av motivet har et raskt skissepreg som i graffitikunst, i sterk kontrast til det møysommelig og tidkrevende arbeidet i vevstolen. Verket *Katroom 2* viser en romlig Sciences fiction atmosfære. Verdensrommet eksploderer og motivet drar publikum inn i den monumentale billedverdenen. *Space Debris* er laget som en advarsel om romsøppel, avfall fra menneskelig virksomhet i verdensrommet. En interessant motivkrets som aktiviserer og bevisstgjør oss, samtidlig som den skaper interesse for en gammel vevteknikk. Sæterdal har laget en film om hvordan tekstilen blir til, *Space Debris how it was made*.^v

Sæterdal holder også kurs i billedvevteknikk og har med det bidratt til at interessen for billedvev har fått en ny renessanse. Et av hennes siste verk, *Red Jacket*, er et detaljbilde av en rød boblejakke. Realistisk og fotografisk fremstilt i all sin enkelthet. Et ekspressivt motiv som nærmest vokser ut av billedformatet og viser de potensielle fremstillingsmulighetene som finnes i vevteknikken.

Ann Cathrine November Høibo (1979)

November Høibo har et variert kunstnerisk formspråk og praktiserer et brudd med de enkelte normer. Hennes verk kan ses i tråd med tidens mangfold og de mange muligheter og plattformer som dagens kunst åpner for. Installasjonene er basert på vev- og tekstilarbeider gjerne i kombinasjon med gjenstander og forbruksprodukter. I koblinger og kontrasteringer av materialer og objekter oppstår nye bilder. November Høibo tar i bruk gallerirommet som studio og utvikler arbeider som er relatert til stedet.

I takt med sin generasjon bruker hun massekulturens informasjons bilder som idébank. Arbeidene kan defineres ut fra materiale, form og populærkultur, men har også historiske referanser. November Høibo har, foruten sin formelle kunstutdannelse også vært elev av Else Marie Jakobsen (1927-2012). En markant tekstilkunstner som synliggjorde sine politiske og religiøse holdninger i veven og praktiserte i November Høibos hjemby Kristiansand.

Ann Cathrin November Høibos vevde verk er utført med åpen renning og innslag av ulike materialer med rik tekstur. Billedspråket er abstrakt og ekspressivt. Organiske fargeflater i ulike størrelser kombinert med åpne renningsfelt og uvøren utførelse, skaper dynamikk i flaten. Kompleksitet, vitalitet og lekenhet er typisk. Hun besitter stor komposisjon og materialfølelse og det eksperimenterende uttrykk oppleves både intimt og eksponerende. Monteringen er spesiell; i øvre kant av tekstilen er renningstrådene skjødesløst knyttet rundt en trelist. Nederst henger renningstrådene i store knuter eller er festet med steiner som gir direkte referanser til steinalderen og oppstadvevens opprinnelse.

Aurora Passero (1984)

Passero er poeten. Det sarte, lyse, skjøre, underfundige og maleriske uttrykket er som et abstrakt landskapsmaleri. Men samtidig røft og skulpturelt utført i nylongarn ofte kombinert med tauverk og flettinger. Flyktige farger glir over i hverandre, lik utflytende akvareller. De bevegelige tekstilene gir assosiasjoner til Claude Monets vannlilje bilder; luftig og lyse, lette og flytende i et drømmescenario.

Det syntetiske, glatte og glinsende nylonmaterialet forsterker det abstrakte kunstspråket. Passero utnytter materialets bløthet og fleksibilitet til å forme skulpturer som forholder seg direkte til gallerirommets arkitektur. Konstruksjoner med monumentale kvaliteter flyter fritt i dialog med det romlige. Arkitekturen setter ramme for installasjonen og verket er ikke ferdig før det er montert i rommet.

Passero vever sine lerret på flatvev. Tilsynelatende enkle toskaft bindinger, vannrett og loddrette tråder som krysser hverandre. Deretter blir nylonflakene farget eller dyppet i fargebad. Den usikre fargemetoden tilfører en sensuell dimensjon. Den nøye planlagte vevingen utføres i langsomt tempo i motsetning til den raske og intense prosessen i fargebadet. For å oppnå ulike teksturer har hun i den senere tid begynt å variere tykkelsen på tråden i kombinasjon med tette og åpne vevde flater. Passero lar seg inspirere av etnologi, mote og abstrakte malerier og arbeider etter mottoet *Do what you want, and stick to it!*

Brynhild Slaatto (1959)

Slatto er en av få tekstilkunstnere som arbeider med utendørsprosjekter. Installasjonene er gjerne knyttet opp mot verneverdige bygg, museer eller kirkeruiner. Hun er opptatt av, og sterkt påvirket av nordisk og internasjonal byggekunst. Tekstilene beveger seg mer mot arkitektur og bygningskonstruksjoner enn mot billedlige assosiasjoner.

Slatto vever lange smale tekstillengder, som konnoterer til paneler på gamle hus og tømmervegger. Og som gammelt tømmer har Slaattos vevde paneler et rikt spill av fargenyanser. Når tekstilene er montert utendørs oppstår en symbiose mellom det matte og harde tømmeret og den rike teksturen i de myke tekstilene.

Slatto arbeider i avanserte flatvevsteknikker og eksperimenterer med bindingskonstruksjoner. Hun bruker ullgarn og nylongarn i kombinasjon med grovere taumateriale og tvinner og blander trådene for å oppnå den ønskede overflatetekstur. Ulike

bindinger og varierende materialer gir forskjellige strukturer som igjen kan gi assosiasjoner til stedet eller bygningen der prosjektet skal vises.

Brynhild Slattos utendørsprosjektet startet som en undersøkelse og testing av materiale og farger. En type herdingsprosess som viste seg å skulle gi tekstilene en ny dimensjon og inspirerte til nye eksperimenter og visninger. Etter hvert har det blitt et arkitekturprosjekt som interesserer både frilandsmuseer og kommunale etater. Det neste prosjektet er kirkeruinene i Maridalen, ruinen etter Margareta kirken fra 1250. Ruinene ligger i et åpent landskap 20 km utenfor Oslo. Kunstnerens ønske er at prosjektet kan vise hvordan arkitektur og tekstilkunst kan spille på lag – og at fortid og nåtid kan fremheve hverandre.

En tekstilkunstner som definitivt hører til både i fortid og nåtid er **Brit Fuglevaag (1939)**. Fuglevaag var den første av de norske tekstilkunstnerne som dro til Polen for å studere i 1963. Hun kjente ikke til Magdalena Abakanowicz`s arbeider. Det var andre tekstilkunstnere som også gjorde seg bemerket og satte standard for avantgarde kunsten.

Noe av det viktigste Fuglevaag lærte i Polen var at tekstilkunsten var likeverdig med andre kunstarter. Den nedlatende holdningen til faget som var vanlig i Norge, var fraværende i Polen. Minst like viktig var at man skulle være stolt av å være kunstner. Da Fuglevaag senere begynte å undervise på Statens håndverks- og kunstindustriskolen (nå Kunsthøyskolen i Oslo) i 1970, tok hun med seg de positive holdningene fra Polen og tilførte nye dimensjoner til undervisningen. Hun kom som et friskt pust fra den internasjonale verden og brakte med seg nye ideer om hva tekstilbasert kunst kunne være. Hennes arbeidskapasitet og entusiasme påvirket studentene, inkludert meg selv. Nå i en alder av 82 år har hun beholdt kraften og evnen til å eksperimentere og har i høst hatt to separatutstillinger i Oslo. Brit Fuglevaag er fortsatt et forbilde for kvinnelige kunstnere.

ⁱⁱ <http://www.norwegiancrafts.no/articles/magdalene-abakanowicz-and-the-norwegian-art-scene-style-creator-or-liberating-role-model> Runa Boger

ⁱⁱ Oppstadvev en urgammel type vevstol som er kjent fra arkeologiske funn fra hele Europa. Det mest typiske er at veven står oppreist og at renningstråden strammes med lodd. En antar at vever som dette har eksistert fra steinalderen.

ⁱⁱⁱ Randi Nygaard Lium, forord til katalogen Marianne Magnus 2012

^{iv} Spælsau (Norwegian Short Tail Landrace) er en gammel norsk sauerase. Ulla fra spælsau har to lag. Et langhåret og glansfylt lag med dekkull for å beskytte mot vær og vind og bunnnull, et finere underliggende lag som holder sauen varm.

^v Space Debris; how it was made: <https://www.youtube.com/watch?v=XvOjv4CTAa0&t=9s>